

Filosofie a „dějiny filosofie“

Učebnice „dějin filosofie“ mohou splňovat jen velmi omezený úkol: jednak mohou představovat jakousi první, předběžnou informaci o dosavadních dějinách filosofického myšlení (a to jen o některých jejich stránkách), jednak mohou být jakýmsi repertoriem, které nám přiblíží historické souvislosti mezi filozofy a jejich myšlenkovými soustavami. V žádném případě však nejsou místem, kde bychom se mohli setkat s mysliteli samými a s jejich myšlenkovými cestami. Jen proto se mohl kdysi dávno mladý Patočka vyjádřit, že je pro studenta důležitější a cennější si přečíst několik stránek z Platóna, než nastudovat celé kompendium dějin filosofie. Tím, že myslitelé uložili výsledek svého přemýšlení v knihách, umožnili nám něco, co se jinak možnostem historie vymyká: zatímco ve všem ostatním jsme odkázáni na písemné zprávy o tom, co se kdysi stalo, ve filosofických spisech máme otevřenu cestu přímo k tomu, co se v lidském myšlení odehrává. Zajisté k tomu jen zapotřebí náležitě přípravy a průpravy, zejména se musíme filosofické texty naučit vůbec číst. Sekundární literatura nám může v mnohém napomoci lépe porozumět tomu, co v textech máme před sebou, ale nikdy to nemůže nahradit. Z toho je zřejmé, že sekundární literatury může být tím cennější, čím je podrobnější – a ovšem také specializovanější. Přehledy a stručné dějiny mají je okrajový a zcela pomocný význam. Jejich význam se však může pronikavě zvýšit, když vlastně nejde o interpretaci dějin myšlení, nýbrž o výklad vlastní filosofie na pozadí naznačené historie. Takové „dějiny filosofie“ ovšem potom čteme kvůli autorovi a nikoli kvůli interpretované historii. (To je např. případ Rádlových Dějiny filosofie – tam je dokonce celé řada věcných chyb, ale Rádla z nich poznáme velmi dobře.)

(Písek, 041229-1.)